

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

Caput IV. Paradisum corporeum fuisse locum, & in aliqua mundi plaga ab
initio plantatum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83642](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83642)

splen'oris fontem, & scaturiginem. Hinc *Orus* Aegyptiorum. Præst sol diei, quoniam est juxta Aristot. Top. vi. *ἀσπὸν καὶ ποταμὸν ἀστὴρ ἐν τῇ ἡμέρᾳ*. Idem dicendum servata proportione de luna, & stellis.

9. De operibus ac volatilia animantia, necnon adnatantia aquis. Quintæ diei.

Die quinta producta fuerunt reptilia, quorum prima aut per spiras reptant, ut angues; aut incedunt undulatum contracto corpore & explicato, ut limaces ac lumbrici; & sunt ovipara, hoc est, exploso ovo gignuntur. Eduntur eodem modo volatilia ex ovo prolifico; cui, incubante altero, fibræ excitato calore explicantur, ac gradatim pullus effingitur. Inter natatilia memorantur in Genesi v. 21. *τὰ μέγα τε καὶ τὰ μικρά, cetæ grandia*, pisces maximi, balenæ, atque hippopotami; & singula gignuntur more cæterorum oviparorum. His vero ex Physiologia præsuppositis, intelligimus Augustini de duplici animalium procreatione sublimem doctrinam: juxta quam fuerunt antea producta concreatis in aqua seminariis primordiis; postea progenita in tempore ab involucris primordialibus explicata. Facile etiam percipimus in hac sententia verba Ecclesiæ cap. 1. 10. *Nihil sub sole novum, nec valet quisquam dicere, Ecce hoc recens est, jam enim præcessit in sæculis, quæ fuerunt ante nos*: non quidem per circulum, & revolutionem Platoniam; sed quia principio omnia simul creata sunt in rationibus seminariis, quarum decisione aut permixtione generatio præterit & generatio advenit; atque (ut docet S. P. XII.

de Civit. Dei cap. XIII.) omnium rerum genera oriuntur & occidunt. Pari jure portentosum non est, quod plerique tanta admiratione suspiciunt, marinos pisces etiam in summitate montium generari: cum per meatus terræ, unde vapores maris ascendunt in verticem, etiam semina natatiliū possint transmitti. Nam & sal inter montes, salisam aliquorum puteorum aquam, necnon plurimorum fontium scaturigines esse vicissim à mari, tradunt concordissime recentiores Philosophi. Quapropter spem propositam habeo, horum illustriores catervas magni Augustini placitis accessuras.

10. In operibus sextæ diei non morabor De operibus sextæ diei, diutius, cum de homine proximo libro disputandum sit: terrestrium vero animalium, non aliter ac præcedentium, duplex est genesis, in semine, atque in hujus explicatione, seu visibili specie. Distinguit Divina Scriptura v. 25. bestias, jumenta, & reptilia; atque hæc repetit, quoniam alia in aquis repunt, alia in terris: neque sunt aliud hi dies, quam diversæ Angelorum perceptiones, prius communem naturam noscentium, deinde substantiales materiæ formas. Jumenta dicimus, quæ vectando & arando nos adjuvant: bestias autem animalia reliqua, maxime corpore & feritate majora. Hæc nostra in primum Geneseos brevis rudisque expositio: sed, nisi nos animus fallit, Augustinianæ doctrinæ, & saniori insuper philosophiæ magis accomodata. Cætera esse in singulis Commentariis Interpretum explicata & digesta, monitum est in principio.

C A P U T IV.

Paradisum corporeum fuisse locum, & in aliqua mundi plaga ab initio plantatum.

S U M M A R I U M.

1. Status quæstionis.
2. Probatur, Paradisum fuisse Adæ habitaculum, & locum aliquem corporeum in orbe terrarum.
3. & 4. Solvuntur contraria.
5. a num. 5. usque ad 9. Propugnatur, cæteris probabilior (licet non plane certam) esse

sententiam illam, quæ tenet Paradisum fuisse in amena planitie supra præaltos montium vertices armenia. a num. 10. usque ad 14. Satisfit oppositionibus.

15. & 16. Disseritur de Ligno vitæ, ac de Ligno scientiæ boni, & mali.

1. De Paradiso. I NTER res die tertia productas una cum plantis herbisque virentibus connumeranda est pars illa terrarum, in qua posuit Deus hominem creatum ad imaginem suam, videlicet Paradisus voluptatis. De quo oritur quæstio, an fuerit corporalis, & in qua mundi pla-

ga constiterit, quibus etiam arboribus confitus & ornatus. In hac autem de Paradiso dissertatiuncula tribus positionibus tota quæstio extricabitur.

PROPOSITIO I. Paradisus erat felix innocentis Adæ habitaculum, & locus aliquis corporeus in Orbe terrarum.

Adver-

Probat
Paradisum
locum cor-
poreum
fuisse.

Adversus Philonem & Origenem probatur 1. Gen. 11. 8. ubi legit Vulgata *Paradisum voluptatis*, habent Hebraei *Be-Heden*, & LXX. pariter *Eden*.

Præfixum autem Hebraicum *Eden* est nota Chorographia, ut observarunt Eugubinus in Cosinop. Salius principio Annalium, Huetius de Situ Paradisi cap. 2. & præ omnibus luculentissime in Grammatica Sacra Glassius Lutheranus. II. Idem demonstrat collatio locorum, in quibus de Heden fit sermo: Gen. IV. 16. *Ad orientalem plagam Heden*, Ezech. XVII. 23. *Haran, & Chene, & Heden negotiatores tui*. IV. Regum XIX. 12. *Haran, & Reseph, & filios Heden*. Priori enim loco constat describi terram, quam inhabitavit Cain, secundo & tertio homines certorum locorum habitatores. Isaia etiam 11. 3. legimus: *Ponet solitudinem ejus, quasi hortum Domini*, hebraice *Eden*.

Chene-Heden, sicut *Edenem*: quod transferte non possumus (inquit Huetius) *ponet desertum, ut voluptatem*. III. Ostenditur auctoritate PP. Chrysost. hom. 13. in Genes. Idcirco, ait, *nomen loci scripturis inseruit beatus Moyses, ut non liceat nugari volentibus imponere simpliciorum auribus, & dicere nullum esse in terra Paradisum*. S. Basiliius hom. de Paradiso: *Proditum memoria est, quo sit loco plantatus, &c.* S. P. Aug. lib. VIII. de Gen. ad lit. cap. 1. *Paradisus, nihil aliud, quam locus quidam intelligatur, terra scilicet, ubi habitavit homo terrenus*. Vide & lib. de haeresib. cap. 59. & epist. D. Hieron. ad Pamach. IV. Confirmatur ratione; quoniam neque Sacrarum literarum contextus, neque repugnantia aliqua nos cogit, ut Paradisum spiritualiter duntaxat accipiamus: sed e contra alia Scripturae loca *Edenis* regionem nobis proponunt, neque contradictio aliqua apparet, si hortum voluptatis secundum literam exponamus.

3. Oppones: Cant. IV. 12. 13. Ipsa Ecclesia adpellatur *hortus conclusus*, ac Paradisus; & Prov. 13. Sapiencia dicitur *lignum vitae*. Erit ergo Paradisus coetus Sanctorum, in quo est lignum vitae in sapientia & institutione Christiana; lignum scientiae boni & mali, id est, propriae voluntatis arbitrium; ligna alia fructifera scilicet virtutes ac merita; & quatuor flumina terram irrigantia, quae diffiunt ex uno fonte, hoc est, quatuor Evangelia sparsa per Apostolos in omnem Ecclesiam. Adde Paradisi nomen significare universaliter

R. P. Berti Theol. Tom. II.

omnem locum, ubi feliciter vivitur, ut constat ex Lucae capite XXI. v. 43.

Resp. neminem negare Paradisum posse *ἀνθρώποις*; ad res spirituales transferri; sed hinc non sequitur corporalem locum non esse. Non enim ideo putandum est non fuisse veras mulieres Agar & Saram, quoniam duo testamenta praefigurabant; nec Jerusalem in terris conditam, nec ullam petram à Moysè percussam, quia illa caelestem gloriam, hæc Christum Dominum praesignabat. Ergo ex quo Paradiso comparatur Ecclesia, ligno vitae sapientia mater omnium bonorum, & quatuor fluminibus quatuor Evangelia, minime inferitur in Genesi locum aliquem corporeum non esse descriptum. Legite Augustinum lib. VIII. de Gen. ad lit. cap. 4. & XIII. de Civ. D. cap. 21. Pariter eadem vox hebraica *Heden* propria, & appellativa esse potest: nec male Vulgata reddidit hebraicum *Eden* *Gan be-Heden*, hor-

tum in Eden, *Paradisum voluptatis*. Nam idem habet Chaldaica Paraphrasis: & Symmachus transtulit *Paradisum florentem*, Tigurini *hortos deliciarum*. LXX. v. 8. nomen proprium *Eden* retinuerunt sed v. 15. substituerunt appellativum *Eden*, voluptatis. Idem ergo Paradisi nomen proprie significat hortum *Heden*, & appellative locum omnem, ubi animus jucunditate perfunditur.

PROPOSITIO II. Inter varias de situ Paradisi opiniones probabilior est illa *Propositio* quam in Tabulis Geographicis tenet Augustinus Lubin Ordinis nostri asserens fuisse in amœna planitie supra præaltos vertices montium Armenia; si tamen potest de hac re certa proferri sententia.

Varias dixi Auctorum opiniones; nam Barcephas Syrus Paradisum locavit ultra Oceanum, Malvenda in India Orientali, Rabbini quidam in caelo, atque inter nubes, Beroaldus Sectarius, & Clericus in Syria. Communior sententia est situm fuisse in regionibus, quas Tigris & Euphrates præterlabuntur, ut docent Pererius, Tornellus, Salius. Grotius arbitratu constitum in Babylonia. Huetius, qui hanc questionem sedulo examinandam suscepit, in confluyente Tigridis, & Euphratis inter locum ubi hæc duo flumina junguntur, & locum quo iterum separantur, antequam in Persicum Sinum sese evolvant. Consentiant Huetio Calvinus, & Scaliger. Etiam Pater Lamy in Apparatu Biblico Paradisum statuit in regione, quam abluunt illa duo fluentia simul juncta, & cui adhæret ab Oriente terra Chus,

Kk 2

2 m 4

à meridie sinus Persicus, sive potius Arabia felix, ab Occidente Chaldaea, à Septentrione autem Babylonia. Contendit Augustinus Calmet propius accedendum esse ad Armeniam, & ad scaturigines Tigridis & Euphatis, ideoque consitum Eden in superiori regione ad Orientem, antequam hæc duo flumina jungantur invicem. Appellit is ad sententiam clarissimi Augustiniani Cosmographi Augustini Lubin *Eden* locantis super altissimos montes *Ararat*, id est, Armeniæ, atque in eodem loco, ubi post diluvium arca requievit: nam Calmet loca omnia Paradiso finitima, & flumina inde erumpentia nobis ex Scriptore nostro delineat.

7.
Probatur
Paradisum
fuisse in
montibus
armeniæ.

Hanc postremam opinionem cæteris probaliorem esse ex cap. 2. Geneseos ostenditur, ubi v. 10. habetur: *Et fluvius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum Paradisum, qui inde dividitur in quatuor capita.* Situs ergo Paradisi erat ubi aqua erumpens regionem pomiferam irrigabat, atque inde fluentia quatuor celeberrima Phison, Gehon, Tigris & Euphrates distrahebantur. At hæc regio nulla alia videtur, quam planicies opima feraxque inter montes Ararat, ex quorum radicibus disfluunt capita illa quatuor fluviorum. Nam Phison, quem recentiores Geographi Phasim appellant, ex montibus Armeniæ ducit originem Septentrionem versus percurrens, regionemque Colchiden rigat auro, gemmisque ditissimam, dictam Hevilah à filio Jectan, cujus Posterius in Armenia & Mesopotamia sedem habuisse creduntur. Gehon idem est Araxes ex montibus Armeniæ effluens in Caspium mare, fluctibus & rapido cursu sonans, quod significat hebraicum vocabulum גֶּהוֹן Gehon, inquit Calmet: vergit autem Araxes ad Orientem, irrigatque Aethiopiam, & regionem Chus finitimam Artaxatæ; nam duplex est Aethiopia, una cis, altera ultra æquatorem circulum; ut observarunt Sanson & Lubin. Fluit Tigris è montibus pariter Armeniæ, & labitur ad meridiem per Assyriam, eamque à Mesopotamia dividit. Euphrates è montibus Ararat ex parte Occidentis erumpit, alluit à dextera Armeniam minorem & Siriam, à sinistra majorem Armeniam & Mesopotamiam, & flectens ad meridiem sese in Tigrim effundit, & communi alveo in Persicum sinum evolvitur. Igitur Planities montibus Armeniæ circumvallata sita est in medio quatuor fluminum: hæc ex aquis illam irrigantibus & terræ meatus pervadentibus ad radices montium scaturiunt, ideoque extra hortum voluptatis dispescuntur; his denique ex

omni prorsus parte, ut instituti erat Moyses, natura situsque Paradisi voluptatis describitur.

Demonstratur etiam in hac sententia, quo pacto terra Haran & Chene sit finitima regioni Hedenis; nec ab ea procul distent Gozan, & Haran, & Resph; ut legimus Ezech. xxvii. 23. & Isaïæ xxxvi. 12. nam Haran & Chene spectant ad plagam australem Mesopotamiæ: Gozan ad regionem sitam in confiniis Armeniæ, & Mediæ: Resph in Thalassar: quæ loca omnia non procul à montibus Armeniæ distita sunt. Sed hæc quadrare etiam possunt sententiæ Huetii, & eorum qui Paradisum collocant in Mesopotamia, & in confluente Euphratis.

Hæc tamen non plane esse certa constat. I. Ex tam variis opinionibus supra recensitis. II. Ex Patribus, qui locum Paradisi à cognitione hominum remotissimum esse tradunt: ita enim docent Tertullianus cap. 47. Apologetici, & S. P. Augustinus vii. 11. de Gen. ad lit. cap. 7. III. Ex D. Thoma, cui subscribunt Greg. de Valentia, Delrius, Nat. Alexander, Juenin, &c. IV. Ex fluviis Phison, & Gehon, quos veteres tradiderunt esse Gangem & Nilum, ut sentit etiam loco cit. Augustinus. V. Ex ratione; flumina enim complura, quorum antiqui Scriptores fontes commemorant, nunc in longe distitis regionibus erumpunt, ut Alpheus juxta Plinium, & Pausaniam. Experiamur nihilominus an superior sententia validum habeat adversus cæterarum argumenta præsidium.

Audiendus principio Cl. Episcopus Abrincensis, qui Paradisum consitum tenet ad fluvium, quem appellant Arabum, productum ex confluente Tigridis & Euphratis, priusquam in mare Persicum se præcipitent. Quod demonstrat pluribus argumentis, quæ possunt ad hanc summam contrahi. I. Paradisum ad Orientem fuisse respectu Arabiæ, ubi Moyses creditur scripsisse Genesim, demonstrat hebræa vox מִקְדֶּם *Mikkedem*,

utrumque & tempus & locum significans, id est, *in principio, & ad Orientem.* Atque hoc postremo sensu aliis in locis usurpatur à Moysæ. Est autem Arabia loco delineato ab Huetio occidentalis, & idcirco Paradisus consitus ad Orientem. II. Ea verba Gen. *Fluvius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum Paradisum*, significant quod fluvius ex Provincia Eden profluebat in Paradisum; quoniam tam latinum *egrediebatur*, quam græcum ἐκπορεύετο, hebræumque יָצָא

cur-

cursum fluentis indicant, non *fontem*; hic enim propriis vocabulis poterat declarari. III. Falluntur, qui putant fluvium egredientem de terra Heden dividi in quatuor magna fluentia; cum *capita* dicantur brachia, & rami confluentis ejusdem, & Phison quidem occidentalis, Gehon orientalis. Quod præter regionis positionem conficitur ex eo quod Moyſes primo Phison nominavit, nam alveus occidentalis est Arabiæ Petrææ magis proximus. Convenit & nomen Phison à פִּישׁוֹן *Pusc*, quod est circumfluere & augeri; item terra Havilah huic adjacens; aurumque Arabiæ, & pretiosi lapides Persici: tandem agrorum ubertas etiam à Curtio, cæterisque Topographis celebrata.

11. Sed facilis est ad hæc omnia responsio. *Solutiones.* Ad primum enim concedimus hebraicam vocem *Mikkedem* significare sæpe numero plagam Orientalem: sed Armenia Arabiæ Petrææ Orientalis dicitur, quamquam vergens paululum ad Aquilonem; cum omnis regio Trans-euphrata ad Orientem sita dicatur. Præterea *Mikkedem* juxta literam potius significat à latere Orientis, quam in Oriente, ut cap. III. fatetur Huetius: id vero magis montibus Ararat collineat, quam confluenti Euphratis. Addo Gen. II. 8. *Mikkedem* omnium fere Versionum, præsertim Græcarum ac Latinarum testimonio vertendum esse à principio; cap. autem IV. 16. קְדְמֶר

Cbidmad, ad plagam Orientalem. Ad Orientem ergo habitavit profugus Cain; sed utrum ad Orientem confitus fuerit Paradisus, Scriptura non loquitur. Ad 2. dicimus in ipso loco voluptatis fuisse fontem uberrimis aquis profluentem, & his hortum fuisse irrigatum; aquam vero diversas Paradisi partes subiisse, atque ex ejus scatebris quatuor flumina promanasse: nam hæc duntaxat extra Paradisum dividi Scriptura testatur. Ille autem fons erit forte tempore diluvii deperditus; unde legimus, quod *egrediebatur*, tanquam de fluente à priori scaturigine jam divulso dum Moyſes hæc literis consignaret. Atque ita cursum aquarum in Paradiso, atque ex his quatuor fluminum scaturiginem plano, obvioque sensu defendimus. Ad 3. nemo inficias ibit וְנָתַתְּ *Rosc*, caput, aut initium, aut primum ac præcipuum, aut eminentiam quandam præsignare. Quomodo ergo Phison & Gehon, si brachia sunt & rivi unius confluentis, *capita* nuncupantur? Si diversa flumina sunt Tigris & Euphrates; quare non Phison,

& Gehon? Quatuor enim *capita* dicuntur, non duo. Adde olim Tigridem & Euphratem separatis alveis intervallo xxv. milliariorum in mare Persicum influisse, ideoque nec productum ab his confluentem. Neque obstant Huetianæ conjecturæ: quippe Moyſes undique Paradisum describit, & flumen magis remotum primo commemorat, postremo Euphratem, quasi ob oculos situm, notissimumque. Hinc cæterorum omnium cursum demonstrat: & de ultimo fluvio proximiori, ait tantummodo: *Quartus ipse est Euphrates*. Phasidem aquarum copia, & plurium fluminum vectigalibus tumidum exhibet nobis Cosmographia. Illi propterea convenit nomen פִּישׁוֹן *Physon*, & quod huic affine est,

Phasis, à radicali פָּשַׁא *Phasa*, crescere, & augeri. Colchidem auro, gemisque abundare scribunt Strabo, Plinius, & alii: & hanc esse terram Hevilath, docet Moullart Sanſon; cui libentissime subscribimus, inquit Lubin. Eam *Phasis* longa periodo circuit; quod asseritur cap. 2. v. 11. Genesis; nec potest convenire Phisoni Huetiano; qui, ut divellitur à Gehone, in sinum Persicum profluit. Terra denique magis est frugifera & ferax inter Tigrum & Euphratem, solo per venas aquarum refundante, quam inferiori ad mare Persicum regione: atque hoc asserit Curtius lib. v. Plinius XVII. 17. & Dionysius Periegetes apud Grotium in caput II. Genes. Fuerit ergo Paradisus in Babylonia, ut scribit idem Grotius ad Ezechielis tertium ac vicesimum? Non minor est agrorum ubertas in Mesopotamia, ubi oves dicuntur bis parere. Postrema itaque ratio potest singulorum placitis accommodari.

Qui arbitrantur Paradisum fuisse consitum in India, his momentis ducuntur. 1. Inquiunt hanc regionem esse respectu universæ terræ Orientalem. II. Ibidem optimum aurum adinveniri. III. Phisonem præcipuum Paradisi fluvium omnium veterum testimonio esse Gangem.

12. Dicentes Paradisum in India.

At hæc sunt facilioris solutionis. Omnes quippe Provinciæ Palestinæ Orientales in sacris literis *Oriens* nuncupantur, Media, Arabia, Persis, Moab, &c. Vide Exech. xxv. 4. Esaia 11. 6. Matth. 11. 1. &c. Aurum tamen in magna copia nascitur apud Indos, scatet purissimum, atque uberrimum etiam in Colchide. Ganges nimis distat à Tigride, & Euphrate, ut possit effluere ex uno fonte, quantumvis explicato ac

13. Refutantur.

Kk 3

dis

diffuso. Potuit ergo à Patribus appellari Phisón propter aquarum ubertatem; quemadmodum Nilus Gehon, omnisque aquarum ductus exundans, & agros mollitos, & oblimatos relinquens, Nilus dicitur. Verum appellativa nomina ista sunt, & Moyses propria conscripsit. Ita potuit Tigris ab aquarum gurgitibus nomen habere Pilsitigridis, & Gihonis; quorum primum occurrit apud Curtium, alterum frequens est in Persica Historia: & tamen quatuor divisa capita fluminum Auctores collocantes Paradisum in India nequaquam denegant. Phisón ergo & Gehon magna quæque flumina indiscriminatim possent appellari; licet proprie ille sit Phasis, iste autem Araxes.

14.
Constituen-
tes Paradi-
sum in Me-
sopotamia
redunduntur.

Constituentes Paradisum in Mesopotamia, aut citra Euphratem asserunt hanc regionem sitam esse ad Orientem Palestinæ, proximam Euphrati, ibique olim habuisse sedem posteros Adæ, eo enim illos trahebat amor natalis soli. At frustra istic quærent quatuor capita fluminum, etiam si daretur Phisónem & Gehon esse duo brachia Euphratis: quamvis in Mesopotamia duo possint designari Tigris ad Ortum, & Euphrates ad Meridiem, & Occidentem. At Patriarchæ tam Mesopotamiam, quam Assyriam, & Babyloniam incoluerunt: & verisimilius est omnes ab ingressu Eden fuisse prohibitos, antequam diluvio universali (ut contigisse arbitramur) dissiparetur. Cæterum Mesopotamia habet ad Aquilonem montes Armeniæ: eosque à longe spectare poterat Adam, si placeat hujus regionis fuisse colonum. Tantum itaque loco super vertex illorum montium characteres omnes Paradisi conveniunt: oriuntur ex eorum radicibus Phasis, Araxes, Tigris, & Euphrates: abluuntur ab his regiones notatæ à Moyse: sunt illic irrigui ac fertiles agri; nec deest loci sublimitas, quam exaggerant Patres, Basilii maxime, & Theophilus in 11. ad Autolycum.

15.
PROPOSITIO III. Inter Paradisi arbores duæ præsertim considerandæ sunt, lignum vitæ, lignumque scientiæ boni & mali.

Ita enim 11. Geneseos v. 9. Lignum vitæ dicitur usitatissima hebraica phrasi ad demonstrandum effectum, quoniam Dei instituto hominem integrum & in-

columem conservabat. Legimus eodem sensu verba vitæ Joan. vi. 68. *Spiritus Sapientiæ* Esaia xi. 2. *Disciplinam patris* 1111. 5. & alia permulta. Largiebatur quippe hæc arbor *stabilitatem contra vetustatem*, ait S. P. de peccatorum meritis cap. 3. Disputant Interpretes num hæc vivifica arbor efficaciam reficiendi senectutem haberet naturaliter, an beneficio Creatoris. S. P. Augustinus lib. x111. de Civit. Dei cap. 20. de primorum parentum immortalitate disserens, *Qui status*, inquit, *eis de ligno vitæ, quod in medio Paradisi cum arbore vitæ simul erat, mirabili Dei gratia præstatur*. Eadem repetit de peccatorum meritis cap. 21. & in viii. de Gen. ad lit. cap. 5. Sunt nihilominus, qui hanc virtutem ligno vitæ naturalem fuisse defendunt, propterea quod cap. 111. 22. dicitur Adam ejectum de Paradiso, ne comederet de ligno vitæ, & viveret in æternum. Pater Calmet opinatur mentem esse Augustini, quod virtus beneficiæ arbori indita ne mortalia corpora veterascerent, gratiæ deputeretur, eoquod Deo Creatori esset referenda; quod satis est, inquit, ut Augustinus supernaturalem judicaret. Sed certissima duo sunt: primum, immortalitatem primi hominis non fuisse illi naturaliter debitam; alterum, lignum vitæ non potuisse hominem præservare nisi ad determinatum tempus, si nullam virtutem habuit præter inditam ac naturalem. At de immortalitate primi hominis sequenti libro.

Arbor scientiæ boni & mali appellata est, non quod ei inesset vis acuminis ingenique conferendi, ut vult Josephus lib. 1. Antiquit. sed propter experientiæ consequentiam. Primus enim homo comedendo illius arboris fructum, *per experimentum pœnæ didicit, quid interesset inter obedientiæ bonum, & inobedientiæ malum*, ait S. P. cit. libro de Gen. ad lit. cap. 6. Fuit autem arbor hæc interdicta, *non quia ipsa erat malum, sed propter commendandum puræ & simplicis obedientiæ bonum, quæ magna virtus est rationalis creaturæ sub Creatore Domino constitutæ*: inquit idem Augustinus libri x111. de Civit. Dei capite vicesimo. An fuerit arbor mali, an ficus, an cerasi incertum omnino est, nec in præsentiarum disquirendum.

16.
Probatio de
ligno scientiæ.

CA-